



משלוח מנות

אורה זו תורה

דברי תורה של צוות ותלמידי
ישיבת דרכי תורה

פורים תשפ"ה



הרב צבי ויסקופף - ראש הישיבה

למשפחת "דרכי" מוגשת חוברת משלוח מנות לסעודת פורים, דברי תורה של צוות הישיבה והבחורים, זו הזדמנות פז להודות לכל אחד מהצוות על לימוד והוראה מתוך שליחות ומאור פנים מתוך יחס אישי ואוהב. לכם תלמידי הישיבה האהובים עשיתם כבוד דרך בלימוד בתפילה ובדיבור חברים, פורים זמן שבו עם ישראל קבלו מרצון את התורה הוא זמן לעלות קומה נוספת בהנהגה של בני ישיבה.

הגאון ר' מאיר שפירא זצ"ל מייסד הרעיון ללימוד דף היומי מביא הנאמר במגילת אסתר פרק ו' – חכמיו של המן וזרש אשתו אומרים לו: "אם מזרע היהודים מרדכי לא תוכל לו כי נפול תפול לפניו" והקורא עומד ומתמיה מה מקום לשאלה זו אם מזרע היהודים מרדכי כאילו הדבר תלוי בספק אם מרדכי יהודי או לא בו בשעה שכל ילד יודע כי עיקר שנאת המן למרדכי היתה על היותו יהודי וגם הצהיר על יהדותו בפומבי כי הגיד להם אשר הוא יהודי ולמה השתמשו חכמיו בלשון ספק אם מזרע היהודים?

אמנם יובן הדבר על פי דברי הגמרא במגילה ט"ז ע"א שבשעת הגזירה לימד מרדכי את תלמידיו הלכות קמיצה וכן במדרש רבה אסתר פרק ח' "מה עשה מרדכי קבץ את התינוקות וכו' ועוסקין בתורה". וזהו שאמרו לו חכמיו אם מזרע היהודים מרדכי אם כוחו של מרדכי בא לו מזרע היהודים מזה שלומד תורה עם ילדי ישראל אז בוודאי לא תוכל לו אין כח בעולם שיכול לנצח את כוחם של המצפצפים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בזמן שהקול קול יעקב אין הידיים ידי עשו שולטות, ואפשר להוסיף על דבריו: אם מזרע היהודים מרדכי, אם יש מעירים בעם ישראל שהולכים בדרכו של מרדכי ועוסקים בתורה, לא תוכל לעולם לנצח את ישראל אלא נפול תיפול לפניו.

תלמידי דרכי יקרים, אתם מקיימים אם מזרע היהודים - מרדכי, אתם הולכים בדרכו של מרדכי, עוסקים התורה מבוקר עד ליל מתוך שמחת התורה ומקיימים מאמר חז"ל ליהודים היתה אורה – זו תורה, במאור פנים ובדיבור חברים, אתם הערובה של כלל ישראל מול אומות העולם, כדברי חכמיו וזרש אשתו המן, נפול יפלו לפנינו, ויתקיים בנו "כי לא תשכח מפי זרעו".

אוהבכם צבי ויסקופף ראש הישיבה

הרב ישי לב - מנהל הישיבה

נושאה המרכזי של מגילת אסתר לכאורה ברור: סיפור ישועתם של ישראל מידי המן הרשע בידי מרדכי ואסתר. אולם תפיסה זו מעוררת קשיים לא-מועטים. ישועה זו, העומדת במרכז העלילה, עומדת על שני רגליים - מלכותה של אסתר ומעמדו של מרדכי, ובעל המגילה אינו חוסך ברמזים על זמניותם וארעיותם של יסודות אלה: אהבת המלך לאסתר עלולה לדעוך בכל רגע כשם שגוועה אהבתו לושת, וגדולת מרדכי עלולה להתבטל כשם שהתבטלה גדולתו של המן. זאת ועוד, מה תועלתה הגדולה של גאולה זו, שהחזירנו לנקודת המוצא? הלא כל הסיפור לא נתגלגל אלא מסירובו העיקש של מרדכי לכרוע ולהשתחוות להמן; ומה אירע לאחר המהפך הגדול? "ותוסף אסתר ותדבר לפני המלך ותיכול לפני רגליו ותבך". מה נשתנה המן, שאין לכרוע לפניו, מן המלך?

הרב דוד הנשקה, מתייחס לקשיים אלו ומתרצם, באמצעות עיון במסגרת החיצונית של הסיפור.

בפרק הראשון של המגילה ובפרק האחרון שלה. בתחילת המגילה אנו מוצאים אריכות רבה ופרטנית בתיאור המשתה הגדול, לכאורה בלא כל צורך; ובסוף המגילה נאמר "וישם המלך אחשוורוש מס על הארץ וא"י הים". ברור שסיום תמוה זה משלים את תחילתו של הסיפור ומחזירנו אל המלך ותפארתו: הוא אחשוורוש הדגול מתחילתו, על כיסא מלכותו אשר בשושן הבירה, ועד סופו, שבו הוא שולט לא רק על שבע ועשרים ומאה מדינה אלא אף על הארץ וא"י הים.

אותה מסגרת, המדגישה באופן כה חגיגי את יקר תפארת גדולתו של המלך, עומדת בניגוד אירוני בוטה לתוכנה של העלילה הנפרשת בתוכה. מחבר המגילה מנפח בלון זה הקרוי 'המלך אחשוורוש' למימדים אדירים, קוסמיים; אך כל זאת כדי שיתפוצץ מעצמו מתוך המהלך האירוני של האירועים. המלך האדיר, שמלכותו בכל משלה, אינו מושל אף באשתו; לעולם אינו מרים ידו ורגלו מתוך דעתו שלו; הוא חשוף למזימות רצח מתוך ארמונו; שליט-בובה ביד יועציו ושריו; ולבסוף אף אינו יכול להשיב את הספרים ששלח לכל מדינותיו. המלך עצמו אינו כלום; התוקף והגדולה הם לגיוני המלוכה, לסמליה החיצוניים. המלך הוא ראשון עבדיה של מלכותו.

מעתה ברור שנושאה האמיתי של מגילת אסתר אינו כלל המאבק בין המן למרדכי; מאבק זה אינו אלא מקרה מבחן, שבאמצעותו מצייר בעל המגילה את אופייה של מלכות אחשוורוש - היינו מלכותו של בשר ודם. המלך, בתור כזה, הוא נשאה האמיתי של המגילה, שלא באה אלא ללגלג על יומרת המלכות של בשר ודם.

מעתה מובן היטב מאמרו המפורסם של רבא: "מיחייב איניש לבסומי בכוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי" (מגילה ז' ע"ב). מדוע צריך אדם לשאוף שלא להבחין בין מרדכי לבין המן, בין טוב לבין רע? לדידנו הדברים ברורים: על-פי קשרי העניינים שבגלוי, הישועה צמחה בגינו של מרדכי; אך חייב אדם להתבסס בכורים עד שישתחרר מן המישור הראשוני והנגלה, ויעמוד על עומקם של דברים. וכאן אין כל הבדל בין המן למרדכי; זה אף זה אינם אלא דמויות משנה. לא רשעת המן היא הסכנה, כשם שלא בצדקת מרדכי הישועה; אלא הכל תלוי בשאלה מי ימלוך: מלך אביון או מלך עליון.

הרב מנחם שטרנהל - יועץ חינוכי

הגמרא במגילה דף ז' שלחה להם אסתר לחכמים: קבעוני לדורות. ראוי להתבונן בשביל מה ביקשה אסתר מהחכמים שיקבעוה לדורות, ברור לנו שכוונתה לא הייתה להתפרסם וכדו'.

יש המסבירים שאסתר רצתה להעביר מסר עצום שיישאר חקוק לנצח. יקום אדם ויאמר אין לי סיכוי לכלום, אני לא שווה כלום מה אני יכול להועיל לעולם, אומרת לו אסתר המלכה, אני הייתי יתומה ללא אב וללא אם, גדלתי במשפחת אומנה בסוף גם נחטפתי ע"י אחשוורוש ובסוף הצלתי את היהודים בכל התפוצות.

אדם עושה פעולה טובה או מצווה בקצה העולם, גם אם מדובר באדם פשוט, הוא צריך לדעת שיש לו פוטנציאל להציל את כל העולם.

בי"ב סיוון התשנ"א 24-25 במאי 1991 התבצע מבצע הרואי בשם "מבצע שלמה" או בשמו המקורי "מבצע גשמי זעף" באותו יום יצאה רכבת אווירית לפינוי המלא של יהודי ביתא ישראל שהתרכזו בעיר אדיס אבבה. בתוך 36 שעות פונו לישראל 14,310 יהודים על ידי 18 מטוסי C-130 הרקולס, מטוסי בואינג 707 של חיל האוויר הישראלי מטייסת 120 (שנקראה אז "הבינלאומית") וכן 23 מטוסי בואינג של חברת אל על ומטוס אחד של חברת התעופה האתיופית אתיופיאן איירליינס.

אתיופיה הייתה בעיצומה של מלחמת אזרחים עקובה מדם והיהודים נקלעו לקו האש בין שני צבאות הלוחמים.

מדינת ישראל שלחה את אחד מבכירי המדינאים כדי לנהל משא ומתן עם ראש ממשלת אתיופיה, שהיה קומוניסט, בבקשה שיאפשר למדינת ישראל להעלות את היהודים הללו לארץ ישראל, ראש ממשלת אתיופיה דרש סכום כסף עצום לפני שיאפשר לקחתם מארצו. במשא ומתן שלו עם ראש הממשלה, המדינאי הצליח להוריד את המחיר שדרש, לסכום הרבה יותר סביר.

אך ראש ממשלת אתיופיה נאות להעביר את היהודים, באם נשיא ארה"ב ג'ורג' בוש ישלח לו מכתב אישי, שבו הוא מבקש מראש ממשלת אתיופיה לאפשר את המבצע, מדינת ישראל שלחה את המדינאי להתחנן לארה"ב לכתוב את המכתב, הבקשה הכניסה את ארה"ב לדילמה רצינית, היות ובאותו זמן ממשלת ארה"ב לא הכירה בו כראש ממשלה וכמובן שזאת הייתה מטרתו, דהיינו ההכרה של ממשלת ארה"ב בממשלתו, על המשקל עמדו מצד אחד כבודו של ארה"ב ומצד שני חייהם של כ"כ הרבה יהודים, נשיא ארה"ב כינס את הקבינט הקרובים אליו ביותר להצבעה האם לכתוב את המכתב, ההכרעה הגיעה לקול האחרון בתיקו והנה קם שר שהוא היה הקול המכריע לכאן או לכאן ואז הוא אמר "אני חייב לספר לכם סיפור שקרה בסוף שנות ה-40 שריפה פרצה בבניין דירות, ושלושה ילדים אפרו-אמריקאים נתקעו בדירה בקומה הרביעית ולכאורה לא הייתה דרך להצילם, לפתע אדם כהה עור לקח שמיכה כלשהי, טבל אותה במים, כךך אותה סביבו, רץ במעלה המדרגות, פרץ לדירה והציל את חייהם של שלושת הילדים.

בזמן שהוא ירד עם הילדים, ההורים, שהלכו לרגע, חזרו והם התחילו לחבקו ולנשקו "הצלת את ילדינו מה אנחנו יכולים להעניק לך כתודה?"

האיש אמר "אני יהודי מאתיופיה, מה שעשיתי זה עתה היה מצווה, ויהודים לא מוכרים מצוות". השר קולין פאוול המשיך בנאומו "אני הייתי אחד משלושת הילדים שהוא הציל..." אני חושב שהיום תורי לעשות את המצווה שלי כדי להציל את יהודי אתיופיה", הוא הצביע בעד שהנשיא יכתוב את המכתב, וכך אכן היה וכל השאר היסטוריה... 14,310 ניצלו בזכות פעולה אחת של יהודי לכאורה פשוט.

פורים שמח

הרב משה כהן - מרבני הישיבה

פורים

הריבוי בשמחה- מהותו ומקור נביעתו

"כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה" (תענית כט.).

הדעת צריכה להינתן על ההקבלה בין שני חודשים אלו ועל היותם "דבר והיפוכו" כמבואר בדברי הגמרא.

הלא, סיבת מיעוט השמחה בחודש אב נובעת מחמת חורבן בית המקדש, ואילו בחודש אדר סיבת השמחה היא על נס הפורים והצלת עם ישראל מידי צורריו. מהו הביאור אפוא ב"כשם שמשנכנס" וכו' המורה כי סיבה אחת לשניהם, באחד העדרה, ובשני נוכחותה.

אשר יראה לבאר על פי דברי הגמרא (ברכות לג). "אמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו".

ו"דעה" היא הרצון. כמבואר בגמרא הדורשת שנצרכת הדעת בשחיטת קדשים " שנאמר לרצונכם תזבחוהו- לדעתכם זבחו" (זבחים מז.).

והכוונה ב"רצון" בהקשר הזה היא כמאמר חז"ל במשנה "עשה רצונך כרצונו כדי שיעשה רצונו כרצונך" (אבות פ"ב מ"ד).

וביטוי הרצון הוא בשמחה, שהרי האדם שמח כאשר הוא עושה מעשים מרצונו העצמאי, מה שאין כן כאשר הוא כופים אותו לעשותם.

בית המקדש הוא מקום שכינת ה', - "משכן רצונו".

הסיבה לחורבנו היתה חוסר הרצון של העם ברצונו של אלהיהם, ולכך "כל מי שאין בו דעה כאילו נחרב בית המקדש בימיו" (ע"פ ברכות לג. בהתבסס

על האמור בתלמוד ירושלמי יומא פרק א' הלכה א'), משום שהדעת היא הרצון והעדרו הוא סיבת החורבן.

מעתה: בחג הפורים הלא שמחו העם בתורה ורצו ברצון אלהיהם, "הדור קיבלוה בימי אחשורוש" וכירש רש"י: "מאהבת הנס שנעשה להם" (שבת

פח). והשמחה היא סימן לעשייה מרצון כמבואר. ורצון הוא הדעת, - "וכל מי שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו" (שם).

עתה מובן היטב מדוע "כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה" שהרי הוא משום העדר הרצון. לכך "משנכנס אדר מרבין בשמחה" שאז השלימו רצונם וכיוונו דעתם לדעת המקום ברוך הוא.

כאשר הדבר בא לידי ביטוי

בשמחתם בנס שעשה עמהם. או אז, כביכול בחודש אדר "נבנה" בית המקדש, משום שרציית רצון ה' והבאתו לידי ביטוי כמוה כעשיית המקדש ובנייתו.

ולכך, קבלת התורה המושלמת היתה דווקא בחודש זה, משום שאז שמחו בה, שלא כקבלתה מסיני, שם נכפה עליהם הר כגיגית וממילא עצם הקבלה היתה חסירה. וזה מוכח מכך שקיבלוה שוב בימי אחשורוש, כי אם קיבלוה בשלימות בהר סיני, לא יתכן לקבלה שוב, ועל כרחך שקבלתה האמיתית בוצעה רק ביום הפורים על ידי שמחתם. וכעניין האמור בפסוק "תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב" ולא נאמר "אשר עבדת את ה' אלהיך שלא בשמחה" משום שעבודת ה' אשר איננה בשמחה אינה נקראת "עבודה-" "אשר לא עבדת." ולכך סמליו ומאפייניו של חודש זה יתקיימו על ידי השמחה, שהרי השמחה היא הסימן והביטוי לרצון האמיתי השוכן בקרבם, לרצות ברצון

ה' ולעשותו. ולכן מצוות חודש אדר ויום הפורים מתקיימים באמצעים המובילים לשמחה כגון מאכל ומשתה. כאשר משתה היין תופס מקום מרכזי בקיום דיניו של יום הפורים; "חייב איניש לבסומי בכוריא עד דלא ידע" (מגילה ז).

וזאת משום שתכונת היין היא להסיר ולפוגג כל מעטה חיצוני ומסך מבדיל בין חיצוניות האדם לבין רצונו האמיתי. זהו שאמרו חז"ל "בראש כל אסון אנא חמר" -[בראש כל הרפואות אני היין.] (בבא בתרא נח:) ועניינו הוא משום שהיין "מרפה" את אחיזת החיצוניות שהאדם "חולה" בה מחמת חלוקתו ולכן יוצא מוחלטו ומחולק

רצונו האמיתי במלא יפעת זהרו. זהו הביאור אף בשאר מאמרי חז"ל בעניין היין כגון "כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו", "נכנס יין יצא סוד", "אדם ניכר בכוסו", אם דעתו מיושבת עליו ביינו. (עירובין סה: ורש"י שם) שעניינם גילוי אמיתת רצונו ודעתו של האדם. וכפי שאמר עוד: "קודם שיאכל אדם וישתה יש לו שני לבבות, לאחר שאוכל ושותה אין לו אלא לב אחד, שנאמר איש נבוב ילבב - (כמה לבבות שאינו מסכים לדעת שלימה-רש"י) והיין מפקחו שנאמר ותירוש

ינובב בתולות". ולכך נקרא היין "פיקח" כאמרם "חמרא וריחני פיקחין" (הוריות יג): על שם שפוקח הוא את מעטה הרצונות החיצוניים החופים את ליבו של האדם ומגלה את אמיתת רצונו.

אפשר אף שלזה כיוון החכם באדם באומרו "וטוב לב משתה תמיד", להורות שליבו של האדם נצרך להיות תמיד במצב "משתה" שעל ידו מתגלה רצון ליבו וחשקתו. כי אם על ידי המשתה נעשה הוא שמח, הרי סימן הוא לסיבות המסובבות את השמחה שהן הדביקות ברצון ה' ועשייתו כרצונו. בכך אף יתבאר ההבדל בין הפסוק "לשחוק אמרתי מהולל ולשמחה מה זו עושה" לפסוק זה (ראה שבת ל:): שבאמת, השמחה היא נרצית ואף מוכרחת בעבודת ה'. הלא, מחמת העדרה נענשו ישראל חרף קיומם את המצוות, כאמור: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב" הרי שעבדוהו, אך לא בשמחה (וממילא עבודתם נחשבה כ"לא עבדת"). ואמנם, שמחה זו נרצית רק כאשר היא מהווה סימן לעבודת ה' אשר מחמתה נפעלה השמחה, כלומר, כאשר היא ביטוי לרצון האדם בעבודתו

את אלוהיו-, חפץ יש בה. אך האדם אשר ישתמש בשמחה כסיבה בפני עצמה שאינה נסובה על סיבות הדביקות בה', ומכוחה ירצה לעבדו, - נפסל הוא בשבט לשונו של שלמה "ולשמחה מה זו עושה". כיוון שעשייה

מחמת השמחה לבד אינה נרצית, משום שכל מהותה של השמחה כפי רצון תורתנו, היא אך כאשר היא מהווה סימן ולא סיבה.

ואם "עושה" היא, אזי "מה זו". נדרש הוא האדם להשתית בליבו "משתה" תמיד אשר יהווה סימן לתמידות עבודתו הנרצית מאת ה'. (ראה סנהדרין קא. "...וטוב לב משתה תמיד, זה שדעתו רחבה" ולדברינו יבואר כי עניינו רוחב הרצון בחפץ ה' שהוא הדעת, כמבואר) והזוכה לכך, יזכה להיות "סגולה" לאלהיו. ככתוב "והייתם לי סגולה" מלשון סיגול הרצונות והמאוויים שיהיו כרצון ה' ויסגולו להיות רצונו

ממש. ואז כבר "יעשה רצונך כרצונו" משום שהרצונות תואמו והרי הם רצון אחד. לכן יזכו הם להיות "סגולה- אוצרו של הקדוש ברוך הוא" (מדרש, תרומה) שיעשה רצונם כרצונו ו"יאצור" את רצונם ברצונו.

ולכן נקראה התורה "יין" ככתוב "לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי" ודרשו חז"ל "אין יין אלא תורה" וזאת משום שההידבקות בתורה וההתמסרות לקבלת עולה, הם המגלים עומק רצונו האמיתי של האדם. ולכן, אמר הקדוש ברוך הוא "בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה תבלין" (בבא בתרא טז). שבכוחה "לתבל" את הרצון האחר ולגלות את הרצון האמיתי החבוי בו, שעל ידה נעשה יצר הרע "תבל" ותועבה אף מחמת האדם עצמו ומתברר על ידי כך כי כל רצונו הוא אך לעשות רצון ה' ולרצות בו. ולכן "דברי תורה ליהנות ניתנו" (רבינו אברהם מן ההר, נדרים מח). שלא

כנתינת המצוות אשר איננה להנאה אלא לעול (ראה רש"י ר"ה כח). ומשום שדברי התורה בכוחם ליהנות את האדם ולהביאו לידיעת ה' והדביקות בו בעצם למידתו והעיסוק בהן.

וזהו ענין ימי הפורים אשר בהם קיבלו התורה מאהבה ושמחה וקבעו משכן לה' בליבותיהם כמקדשו.

ברכתינו האחת היא לכלל תלמידינו המסולאים מפז, כי התורה תהווה עבורם מקור שמחה עילאי ואופן לימודה ישרה עליהם את כלל סגולותיה הניתנות לשוכנים בהיכלה, ומתוך כך יזכו הם, בעצם לימודם ושמחתם בה, להוסיף נדבכים משמעותיים בבנייתו ובשכלול צביונו של בית מקדשנו, מקום שכירת ה'.



הרב שלמה סילברסטון - מחשבים

"שבע ועשרים ומאה מדינה"

במדרש רבא מובא מעשה ברבי עקיבא שהיה יושב ודורש. התחילו תלמידיו להתנמנם. רצה ר' עקיבא לעוררם משנתם, ואמר: יודעים אתם מפני מה מלכה אסתר על שבע ועשרים ומאה מדינה? אלא, תבוא בת בתה של שרה אמנו, שחיה מאה עשרים ושבע שנה, ותמלוך על שבע ועשרים מדינה.

בעל ה"חידושי הרי"ם" מקשה כי מדרש זה לכאורה טעון הסבר: מדוע דווקא דברים אלו, הם שסייעו לעורר את התלמידים משנתם? הרי לא סביר שעצם דרש זה שמשווה בין מספר 127 בחייה של שרה למספר 127 במדינות המלך אחשוורוש ואשתו אסתר הוא שגרם לתלמידיו להתעורר.

ותירץ שר' עקיבא לימד את תלמידיו יסוד חשוב מאוד בחיים: שנותיה של שרה אמנו היו מלאות כולן, החל מהשנה הראשונה של חייה ועד ימיה האחרונים, בתורה ובמעשים טובים. ואסתר שזכתה למלוך על שבע ועשרים ומאה מדינה, זכתה בכך כנגד כל שנותיה של שרה. כלומר, כנגד כל שנה ושנה מחייה של שרה, זכתה אסתר למלוך על מדינה שלמה. ולפי חשבון זה אפשר לומר שכנגד כל שבוע מחייה של שרה זכתה אסתר למלוך על עיר אחת, וכנגד כל שעה של מעשים טובים של שרה, מלכה אסתר על כרך קטן. אם כן ראו נא, הודיע ר' עקיבא לתלמידיו, מה אפשר להפסיד על ידי נמנום קל אפילו של שעה אחת...

מכאן אפשר ללמוד, תלמידים יקרים, מהי חשיבותה של כל דקה ודקה שאתם נמצאים בישיבה הקדושה, לומדים ממעיינות התורה ומתעלים בעבודת ה'. עלו והצליחו!

בברכת פורים שמח.



ייטב זילביגר

כורים חג ההשגחה הנסתרת והשמחה הפנימית

חג כורים הוא אחד הימים השמחים ביותר בשנה אך בניגוד לחגים אחרים שבהם הניסים גלויים (כמו פסח או חנוכה) בכורים הנס הוא נסתר הוא התרחש דרך שרשרת אירועים טבעית שהובילה להצלת ם ישראל מגזירת המן הרשע. מגילת אסתר היא הספר היחידי בתנ"ך שבו שם ה' אינו מוזכר אך דווקא בכך טמונה עוצמתו של החג ההבנה שהקב"ה פועל גם כאשר ידו אינה נראית בבירור.

חז"ל מלמדים שכורים הוא לא רק חג של זיכרון היסטורי אלא זמן שבו אפשר לגלות רובד עמור יותר של הקשר בים עם ישראל להקב"ה

גילוי ההשגחה הנסתרת בכורים אנו לומדים שהקב"ה מנהיג את העולם גם כשלא רואים ניסים גלויים דווקא ברגעים שבהם נראה שהכול מתנהל "בדרך טבעית" יד ה' היא זו שמכוונת את כל המהלכים לכן שמו של החג "כורים"-מלשון"כור"(הגרלה) מלמד אותנו שהכול בעולם נראה כגורל אך למעשה הוא מכוון מלמעלה.

השכפת אמת בכירושו לפרשת תצווה, עושה הבחנה בין התורה למנהיגות ולכהונה. התורה היא נצחית בעוד המנהיגות והכהונה תלויים בנו. הקב"ה אומר למשה: אתה תצווה לבני ישראל ולאחרון. ונשאלת השאלה- למה לא מוזכר שמו של משה ולמה הוא נדרש לצוות ולא לעשות בעצמו? הלב שמחה עונה על השאלה הראשונה בכך ששמו של משה לא מוזכר בפרשה כנגד ' מחני נא מספרך'... והשכפת אמת עונה על השאלה השניה: שעצם המנהיגות גם של משה וגם של אהרון מגיעים מכוח היותם שליחים של בני ישראל. (כנגד המדרש לפסוק- 'אבן מאסו הבונים הייתה לראש פינה'). כאשר בני ישראל מקבלים את מלכותו של ה', הדבר נותן כוח גם להנהגה. על משקל דומה מסביר המדרש שכאשר נלחמו ישראל בעמלק, משה קיבל את כוחו בהרמת ידיו כלפי מעלה מעמ"י ועמ"י אודות לכך הביט למעלה ושאב כוח אמונה. וידיו של משה כבדו בגלל כובד האחריות כמנהיג (הלב שמחה)

לאורך ההסטוריה, עמלק מזנב בנו כשאנו לא מאוחדים, כך עשה בזמן המגילה (ישנו עם אחד מפורד ומפורד בין העמים), כך עשה ביציאת מצרים וכך גם חווינו לפני כשנה וחצי בשמחת תורה. כשעמ"י מאוחד הוא נותן כוח לאותה הנהגה שתנהיג אותו נכון וכשהוא מפורד ההנהגה נחלשת. במגילה כתוב- 'לך כנוס את כל היהודים למקום אחד'- פסוק זה הוא נקודת מפנה, כאשר בזכות פעולת האיחוד, התהפכו היוצרות, עמ"י חזר להתקיים כעם תחת הנהגה אחת של מרדכי ואסתר, ונהפך להם מאבל ליום טוב.



נתנאל דברייב

במגילה אני רואים את החשיבות של מרדכי היהודי להישאר בדרכו ולא לסור ממנה גם במצבים קשים, ומראה לנו כמה חשוב לנהוג בהנהגתו. וזה דומה למשל של הגאון מווילנא: יהודי שהלך ברחוב וראה מודעה: "עסקת חבילה! תחליף איתנו \$100000 ותקבל \$300000 מזויפים אבל ממש טובים" אותו אחד החליט לנסות התקשר בירר כמה פרטים והם סיכמו על מקום פגישה. יום למחרת הם נפגשו הוא רואה את המזוודה עם הדולרים ושאל "מאיפה אני ידע שזה אמיתי ואתם לא עוקצים אותי?!" "קח את השטר המזויף לך לבנק ותשאל אם זה אמיתי" "אני רוצה לבחור את השטר לראות שאתם לא עוקצים אותי" "בסדר, קח ולך!" וכן כך היה הוא הלך לבנק עם אותו השטר המזויף בדק אם זה אמיתי ומסתבר שזה שטר כ"כ טוב שאפילו הבנק רואים שזה נחשב אמיתי, למרות שזה מזויף. אז היהודי החליט שהוא לוקח את העסקה, הוא ניגש לאותם סוחרים נתן להם את הכסף והם נתנו לו את המזוודה. הוא יוצא מאותו מבנה הולך עם המזוודה ברחוב והנה שוטר מבחין באותו אדם עם המזוודה, הוא ניגש ושואל אותו: "מה יש במזוודה?" היהודי מחליף צבעים, מתחיל להיכנס ללחץ, גימגם כמה מילים זרק את המזוודה וברח. ומה באמת היה מאחורי הקלעים: אותו שוטר היה אחד מהסוחרים, הכל היה מוכן מראש שאותו יהודי יצא מהפגישה ואחד מהם התחפש לשוטר יחפש את אותו היהודי ויתחיל לחקור אותו ויוציא ממנו את הכסף. ומכאן רואים שאסור לרגע לאבד תפיסה אפילו שלאותו יהודי היה ברור שזה שטרות מזויפים ממש טובים, אפילו שהוא בחר, והוא בדק, בכל זאת במצב קשה הוא לא יכל לעמוד בזה. ולכן אנו צריכים ללכת בהנהגתו של מרדכי היהודי שהזכרנו בהתחלה שהוא בכל מצב קשה שהוא היה בו הוא לא שינה תפיסה, הלך בראש ישר שאין עוד מלבדו ובאמת בסוף ניצח את גזירת המן ומלכות אחשוורוש.

!כוריםשמח!

משנכנס אדר מרבין בשמחה
הגמרא (תענית כט.) אומרת:

"אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה – כך משנכנס אדר מרבין בשמחה."

רש"י (ד"ה משנכנס) מסביר, שימי חודש אדר "ימי נסים היו לישראל – פורים ופסח". כלומר, השמחה בחודש אדר היא בגלל ימי הגאולה שמתחילים בו, ובמימרא זו מתחדש ששמחת הפורים קיימת לא רק בחג, אלא בחודש אדר כולו. מקור לכך ניתן למצוא במגילה עצמה, המעידה על כך שהמהפך שחל בפורים השפיע לא רק על ימי הפורים אלא על חודש אדר כולו: "והחודש הזה אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב" (אסתר ט, כב).

רש"י במקום מקשר בין פורים לפסח, וזה קצת קשה מדוע הוא קושר אותם? למה כשמדברים על פורים צריך להכניס את פסח?

התשובה לכך היא שבעצם הם קשורים ואפילו משלימים זה את זה בצורה מסויימת. הכוונה היא כזאת: שני החגים סיפור הניסים שלהם הוא גאולה.

בפסח הגאולה היא הרבה יותר גלויה וכח ידו של ה' הרבה יותר נראה מאשר בפורים. שבפסח הכל קרה מאד מהר מאז שמשוה עלה להנהיג את ישראל. כל חודש מכה עד שיצאו ממצרים. והניסים של מכות מצריים הם בכלל נגד הטבע כולם ללא יוצא מן הכלל. ובסוף קריעת ים סוף שזה הנס הכי גלוי שידע עם ישראל בדורותיו.

אבל בפורים כל ענין הנס והמגילה הם בדרך נסתרת ממש ולכן גם קוראים לה כך – אסתר, שבמגילה לא מוזכר ה' פעם אחת! וכל תקופת המגילה ארכה 9 שנים בערך שלא כמו פסח שנה אחת. וכל הנס של פורים קרה בדרך עקיפה: ש-ושתי מתה ואסתר עלתה למלכות ומרדכי שמע על המזימה של בגתן וטרש ממש במקרה וכך נוצר שהמלך נדד משנתו ונזכר שצריך לגמול למרדכי והמן חוייב על ידי המלך ליקר את מרדכי ברעיונות שלו עצמו, ובסוף אפילו נתלה על העץ שהכין במו ידיו. (במקרה של ושתי המן אמר למלך שלא צריך להתייעץ עם השרי לגבי הריגת אדם אם רוצה וכך יצא שהמלך שלח את המן ישר להורג.)

רואים שפורים ופסח שניהם חגים הכוללים גאולות מפורסמות: האחת נסתרת והאחת גלויה. ולכן רש"י מקשר ביניהם ומדמה אותם זו לזו. ואנחנו, מצפים לגאולה האחרונה שתהיה כמו מגילת אסתר בדרך נסתרת, שהרי לא חוכמה להאמין בקדוש ברוך הוא אם הוא מראה לך בברור מול העיניים שהוא קיים. כל הגדולה היא לראות אותו תמיד מול העיניים גם כשהוא נסתר.

רמז לכך שהמגילה נאמרה דווקא בדרך נסתרת אפשר לראות בתחילת מסכת מגילה שכתוב שם: "מגילה נקראת ב-י"א, י"ב, י"ג, י"ד, ט"ו לא פחות ולא יותר". סכום כל הימים שמגילה נקראת בהם בגימטריה הם 65, כגימטריה של שם אדנות-א-ד-נ-י. והשם הזה של הקדוש ברוך הוא מבטא את שליטתו בעולם בדרך נסתרת על פי חוקי הטבע. בהמשך כתוב שהמגילה נקראת "לא פחות ולא יותר". כמה זה פחות ויותר? פחות-י', ויותר-ט"ז. כמה הסכום של שניהם יחד? 26, כמניין שם הויה-ה-ו-ה, וכידוע שם זה של הקדוש ברוך הוא מסמל את שליטתו המוחלטת והגלויה בעולם מעל מגבלות הטבע. אז יוצא שהמשנה אומרת לנו שאת המגילה הזו קוראים דווקא בשם אדנות כלומר בצורה נסתרת, ו"לא פחות ולא יותר" – כלומר לא בצורה נסתרת וגלויה.

פורים – סוד האחדות לגבורה ונצחון

חג הפורים הוא לא רק חג של שמחה והילולה, אלא חג של מסר עמוק ונצחי לעם ישראל. בתוך המגילה טמון סוד ההישרדות היהודית, במיוחד בזמנים שבהם העם נמצא באיום קיומי. אם נתבונן בסיפור מגילת אסתר, נגלה שהגזירה של המן נולדה מתוך פירוד בעם ישראל. חז"ל מלמדים אותנו שהמן הצליח לקדם את תוכניתו משום שעם ישראל היה מפוזר ומפורד: "ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין כל העמים" (אסתר ג, ח).

דווקא בעתות של סכנה, כשאויבינו עומדים עלינו לכולתנו, רק אחדות יכולה להציל אותנו. אסתר המלכה הבינה זאת היטב. לפני שניגשה למלך אחשוורוש, היא ציוותה: "לך כנוס את כל היהודים" (שם ד, טז). הכינוס והאחדות הביאו לביטול הגזירה ולמהפך הגדול – "ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם" (שם ט, א).

המסר הזה רלוונטי היום יותר מתמיד. אנו חיים בתקופה שבה השסעים והפילוגים בתוך עמנו מעוררים דאגה. כל קבוצה מושכת לכיוון אחר, וכל מחלוקת הופכת לקרע עמוק. דווקא עכשיו, כשאנו עומדים מול איומים חיצוניים, כאשר אויבינו אינם מבדילים בין יהודי ליהודי, עלינו ללמוד ממגילת אסתר ולשוב אל סוד הכוח האמיתי שלנו – האחדות.

האחדות איננה מחיקה של דעות והשקפות שונות, אלא ההבנה שכולנו חלק מעם אחד, שיש לו ייעוד משותף. בפורים אנו מקיימים מצוות שמבטאות אחדות: משלוח מנות איש לרעהו – לחזק את הקשרים החברתיים; מתנות לאביונים – לדאוג לכל חלקי העם; סעודת פורים – לחגוג יחדיו. כל אלו אינם רק מנהגים חביבים, אלא כלים שמרכיבים את הקרע ומחזקים את הלכידות הלאומית.

בימים שבהם יש דיבורים על חידוש המלחמה והמתיחות הביטחונית, עלינו לזכור את סוד הישועה של פורים: כאשר אנו מאוחדים – אין כוח בעולם שיוכל לנו.

הבה ננצל את החג הזה כדי להתקרב זה לזה, לשים בצד מחלוקות ולהיזכר שאנחנו אחים. כך נוכל להפוך את הפחד והאיום לגבורה וניצחון – בדיוק כפי שהיה אז, וכפי שיהיה בעזרת ה' גם היום.

פורים זה לא סתם חג של שמחה, אלא חג שמלמד אותנו שיעור חשוב על החיים – שום דבר הוא לא מקרי. כשקוראים את מגילת אסתר, רואים איך כל האירועים נראים רגילים או אפילו גרועים, הפכו בסוף לטובה. מרדכי לא השתחוה להמן – וזה גרם לגזירה על היהודים, אבל דווקא זה הוביל בסוף להצלתם. אסתר לקחה סיכון – דבר שנראה רע, אבל בסוף זה היה הכלי שבזכותו עם ישראל ניצל. הכל קרה בדיוק כמו שהיה צריך לקרות.

וככה גם בחיים שלנו. לפעמים אנחנו מרגישים שמציאות לא מובנת, שיש תקופות קשות או רגעים שבהם נראה שהכל הולך נגדנו. אבל פורים מזכיר לנו שגם כשלא רואים את זה עכשיו, בסוף הכל מסתדר. בדיוק כמו במגילה – שבה שם ה' לא מופיע אפילו פעם אחת, אבל ברור שהוא היה שם כל הזמן והכווין את הכל.

אז מה זה אומר לנו? זה אומר שלפעמים צריך סבלנות. צריך להבין שגם כשאנחנו לא רואים את התמונה המלאה, יש לה' תוכנית גדולה יותר שאנחנו חלק ממנה. זה אומר שגם ברגעים הקשים אסור לנו לאבד תקווה, כי יכול להיות שזה רק שלב בדרך למשהו טוב יותר.

ובגלל זה בפורים אנחנו שמחים כל כך – כי זה חג של אמונה, חג שבו אנחנו מבינים שהכל, גם מה שנראה רע, הוא בעצם חלק מתהליך שמוביל אותנו לטוב.

מדי פעם, כאשר חשקה נפשם, היה החרש מרכיב את הגידם על כתפיו ויוצא עימו לטייל. כך נהגו תמיד.

פעם אחת בלכתם, עברו הם ליד בית גדול אשר מתוכו בקעו צלילי תזמורת, וניכר היה כי יש שמחה גדולה בבית פנימה.

הגידם שמע את הצלילים הנפלאים, וחשקה נפשו להיכנס אל הבית ולשמוח עם החוגגים. אלא, שחברו החרש לא שמע מאומה, ולכן, גם לא רצה להיכנס.

סימן לו הגידם בעוז כי ברצונו להיכנס. בתוך הבית פנימה רבתה השמחה, שולחנות ערוכים כל טוב, אנשים רבים ששים ושמחים, ותזמורת מעולה מנגנת בכל עוז. הגידם, שומע ונפשו כמהה לרקוד ולשמוח ואילו חברו, אינו שומע וממילא אינו רוקד...

מה עשה הגידם?

לקח מעל השולחן בקבוק יין משובח, השקה את חברו עד תום, ועד מהרה פעל היין את פעולתו והחרש כצח במחול עליז.

והנמשל:

כורים הינו יום קדוש ונפלא, וביום זה הנפש הטהורה מתמלאת ברצון לשמוח שמחה אמיתית. שמחה של מצווה, אלא, שהגוף אינו מבין את חשיבות היום ואינו חש בשמחה הגואה, משום כך משקים את הגוף ביי, ועל ידי כך מתמלא הגוף שמחה ועמו שמחה גם הנפש בטהרה...

שנזכה להרים כוסית של שמחה אמיתית לה' יתברך ולהודות לו על החיים הדבש והשמחה שהביא לנו באמצעות חג הפורים ושלא נשכח לבקש על כל מה שמפריע לנו כי אמר כבר העולם:

אם נותנים לך תקח ובפורים, הקב"ה נותן ועוד איך...

"וירא המן כי אין מרדכי כרע ומשתחוה לו וימלא המן חמה" (אסתר, ג', ה').
"ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב וכראות המן את מרדכי בשער המלך ולא קם ולא זע ממנו וימלא המן על מרדכי חמה" (אסתר, ה', ט').
יש להתבונן בלשונות הפסוקים. בפרק ג' מרדכי אינו 'כורע ומשתחוה' ובפרק ה' יש הוספה 'ולא זע'.
עוד יש להבין בפרק ג' כתוב 'וימלא המן חמה' ובפרק ה' כתוב 'וימלא המן על מרדכי חמה'.

מה פשר שינויים אלו?
נראה לבאר, כאשר גדל אחשוורוש את המן, עשה עצמו כמו עבודה זרה עד אשר כל עבדי המלך כרעו והשתחוּו לו. מרדכי התייחס להמן בתורת 'חפצא' של עבודה זרה וכלפי זה מספיק הנהגת מרדכי 'לא יכרע ולא ישתחוּה'. ולכן המן נמלא חמה על כל האנשים מהסוג של מרדכי ככתוב 'כי הגיד להם אשר הוא יהודי', המן נתמלא חמה על כל היהודים.

בפרק ה' המן גזר גזרה על היהודים, מרדכי נזהר שלא לזזע כמלא נימא שלא יסבור המן שהוא עושה לו הידור פורתא וכלשון הגמרא 'דאפילו דאין צריך קימת כבוד מכל מקום הידור פורתא צריך' (קידושין, לה, ב') וביאר רש"י 'הידור, לנוע מעט כאילו רוצה לעמוד מפניו'. מרדכי רצה להוציא מדעת המן, שאפילו עכשיו כאשר גזר על היהודים, אין מרדכי מתרצה לפני המן.

מרדכי התייחס אל המן בתורת 'גברא' וכלפי זה אפילו 'לא זע' ממנו.

לכן כאן כעסו של המן 'על מרדכי' לבדו, שהרי חשבון הנהגתו של מרדכי הוא חשבון פרטי שלא קשור כלל למצוות העם היהודי. ולכן הפסוק מדוקדק 'וימלא המן על מרדכי חמה'.

חכמים בגמרא (מגילה יב:) עמדו על כך שהמגילה מתחילה בתיאור מרדכי כ"איש יהודי" – אדם משבט יהודה, ומסיימת בתיאורו כ"איש ימיני" – משבט בנימין. הגמרא מנסה ליישב את הסתירה ואומרת שאפשר ואביו של מרדכי היה משבט בנימין, ואימו משבט יהודה. קשה לקבל את התשובה הזו בפשט הדברים, מפני שדרכו של התנ"ך לייחס את האדם על פי שבט אביו בלבד. עוד מביאה הגמרא בשם חכמים, שמשפחת יהודה ומשפחת בנימין היו מתגרות זו בזו, כאשר משפחת יהודה היתה אומרת: אף על פי שמרדכי הוא משבט בנימין – אנחנו גרמנו שהוא יולד בעולם, מפני שמרדכי הוא צאצא של שמעי בן גרא, ואילו דוד המלך היה הורג את שמעי בשעה שקילל אותו קללה נמרצת ביום ברחו מפני אבשלום בנו – מרדכי לא היה נולד. ומשפחת בנימין היתה אומרת: סוף כל סוף, מרדכי שייך לשבט בנימין. האמורא רבא אמר שרוח הקודש היא זו שמכרזת ואומרת כסוק זה וכאילו מצהירה: ראו מה עשה לי "יהודי" ומה שילם לי "ימיני". מה עשה לי "יהודי" [דוד]? לא הרג את שמעי, שיצא ממנו מרדכי. ומה שילם לי "ימיני" [שאול]? לא הרג את אגג מלך עמלק, ונולד ממנו המן.

אם כן, מרדכי היהודי צריך ללמוד לאזן בין התכונות של שבט בנימין ושל שאול (רכות וענווה) לבין התכונות של שבט יהודה (עוז, גבורה ומלכות). כך למשל, מרדכי לא יציג את עצמו כאיש ימיני בפני המן אלא כאיש יהודי בלבד – "כי הגיד להם אשר הוא יהודי" (אסתר ג', ד), וככזה – הוא לא יכרע ולא ישתחוה בפני המן. אף בני ביתו של המן יאמרו לפניו בהמשך המגילה: "אם מזרע היהודים מרדכי אשר החלות לנפל לפניו לא תוכל לו כי נפול תפול לפניו" (אסתר ו', יג).

חכמים מספרים לנו (מדרש שמואל פרשה לב), שכאשר דוד המלך שלח את חושי הארכי כדי לבטל את עצת אחיתופל, חושי הארכי שלח את שני הנערים – צדוק ואביתר, ששלחו בתורם את יונתן ואחימעץ. האחרונים ברחו מפני אנשי אבשלום שרדפו אחריהם, במנוסתם מצאו את דלתו של שמעי בן גרא כתוחה לרווחה – וסרו לביתו. בתוך הבית הם מצאו בור – וירדו לתוכו. אשתו של שמעי ידעה שמדובר בשני מבוקשים וביקשה להציל אותם. היא לקחה מחצלת, פרשה אותה על פי הבור ופרעה את ראשה. הגיעו הרודפים לביתו של שמעי וראו את אשתו של שמעי כשראשה פרוע, ולא חשדו שיונתן ואחימעץ הצדיקים מתחבאים במקום. באותה שעה אמר הקב"ה: בזכות שביזתה את עצמה למען הציל את יונתן ואחימעץ, תזכה אותה אישה שיצאו ממנה שני צדיקים שמצילים את כל ישראל מצרתם – ואלו הם מרדכי ואסתר.

נמצאנו למדים כי המתנות שנקט בה דוד המלך שלא להרוג את שמעי בן גרא בשעה שקילל אותו, והמתנות של אשת שמעי בן גרא שבעזרתה הצילה את יונתן ואחימעץ – הולידו בסופו של דבר את ההצלה הגדולה של היהודים במלכות אחשורוש.

ידוע לפני קריאת המגילה מברכים כמה ברכות.

וביניהן ברכת "שהחיינו" וכן ידועים דברי המשנה ברורה (תרצב ס"ק א בשם המגן אברהם בשם השל"ה) שבברכת "שהחיינו" שלפני קריאת המגילה, נכון לכוון גם לשאר המצוות שמקיימים בפורים, והם משלוח מנות וסעודת פורים.

וכאן יש לעיין, מדוע לא הזכירו הפוסקים הנ"ל גם מתנות לאביונים, שגם עליה צריך לברך בברכת שהחיינו? הרי גם מצווה זו היא ממצוות היום? ובאמת בפוסקים אחרים מבואר די ש לברך גם למתנות לאביונים, וכך מפורש בקיצור שולחן ערוך, (קמא יב). אך כאמור בפוסקים הנזכרים לעיל (המשנה ברורה בעקבות השל"ה והמגן אברהם) לא מוזכר מתנות לאביונים לעניין שהחיינו, ויש להסביר מדוע, ובמה נחלקו השיטות הנ"ל

אחד ההסברים הוא, שמחלוקת זו תלויה בחקירה כללית, מה עניינה של מצוות מתנות לאביונים בפורים: האם זוהי מצוות הצדקה הרגילה של כל השנה רק שבפורים יש גדרים מיוחדים, כגון שתי מתנות לשני עניים וכו', או שמא זוהי מצווה נפרדת שאינה מדין הצדקה הרגילה אלא חלק משמחת הפורים, כי הנתינה לאחרים היא חלק מגדרי השמחה ובחקירה זו ניתן לתלות את המחלוקת לעיל: אם זו אותה מצוות צדקה של כל השנה אזי אין עניין לברך עליה שהחיינו בפורים אך אם זוהי מצווה חדשה ונפרדת יש לברך עליה.

בדרך שונה מעט ניתן לומר לפי שתי הדעות שהעניין הוא מדין שמחה, כדברי הרמב"ם והריטב"א הנ"ל אך הדעה שאין לברך שהחיינו, סוברת שסוף סוף המצווה במעוטה היא צדקה, רק שנוסף לה הסבר נוסף של שמחה, אך המצווה נשאת מצוות צדקה רגילה.

הגמרא במסכת חולין דף קלט שואלת:
המן מן התורה מנין?

ומתרצת היא: שנאמר: (בראשית ג, יא): "המן העץ".
ולכאורה, מה הקשר בין הדברים?

ר' איסר זלמן מלצר זצ"ל מוצא קשר הדוק בין חטאו של אדם הראשון בעץ הדעת להמן בן המדתא האגני צורר היהודים.

המן הרשע היה ראש וראשון בין שרי המלך אחשוורוש, ולא היה חסר לו מאומה, לפי שעשיר גדול היה ושליט על הכל. אלא, שכל זה לא היה שווה בעיניו, כל עוד מרדכי היהודי אינו כורע ומשתחוה לו.

חסרון זה, שיש מאן דהוא שהוא אינו שולט בו, היה לצנינים בעיני המן, עד שהפך לעיקר החשוב ביותר עבורו!

ודבר זה מרומז בתורה אצל אדם הראשון במילים: "המן העץ", שכן, אדם הראשון גם הוא לא היה חסר דבר מה, היה מדבר עם השכינה, חי חיי נצח, היה שרוי בגן עדן והכול היה מוכן להנאתו חוץ מעץ אחד, עץ הדעת. איסור זה לא נתן לו "מנוחה", וסופו שחטא בו וגרם לו מיתה!

למי הכבוד וה"יקר"?

בפרק ו' במגילה מופיעה המילה יקר שבע פעמים. הפרק עוסק בנתינת ה"יקר" – הכבוד. המן מתבלבל. הוא חושב שהוא בעצמו המלך. אולי הוא ריבנו של עולם. כל יכול. גם אחשוורוש מתבלבל. בפרק א' הוא מראה "את עשר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו". והוא חושב שהוא יכול להעניק "יקר" לאנשים הראויים בעיניו גם הבעלים מתבלבלים וסוברים שהם ה"המלכים" של נשותיהם וממוכן מציע "וכל הנשים יתנו יקר לבעליהן"

אולם, במהלך הסיפור מתברר שהקב"ה הוא מקור היקר והגדולה, הוא המחליט למי להעניק "יקר" הוא מחליט להעניקו בתחילה למרדכי, ואחר כך לעם ישראל כולו (ח,טז): "ליהודים היתה אורה ושמחה וששן ויקר"

אחשוורוש היה סבור שה"יקר" הוא שלו, ומתוך כך רצה לעשות "כרצון איש ואיש". לכאורה זה נראה כרמה גבוהה של חסד, אולם באמת, זוהי גאוה שאדם מרגיש עצמו כאל. האדם מרגיש עצמו כאילו הוא יכול לעשות רצון כולם.

מרגיש עצמו א-להים!

אחשוורוש, שחשב שהוא הכול יכול, המסוגל לעשות רצון איש ואיש,

משמש בסופו של דבר כבובת משחק. כלפי חוץ הוא מנהל את הממלכה אבל באמת המנהלים את הממלכה הם המן בתחילה ומרדכי ואסתר בסופו של דבר

לאחר שאסתר מבקשת "צומו עליי", לשם מה היא צריכה להוסיף "ואל תאכלו ואל תשתו"? [והרי כל מהות הצום היא הימנעות מאכילה ושתייה, ומאחר שכבר אמרה "צומו עליי", אין צורך להוסיף "ואל תאכלו ואל תשתו"]. ושאלה זו מובאת בילקוט שמעוני: "וכי יש אדם צם ואוכל"? כלומר, מאחר שנאמר "צומו", אין צורך להוסיף "אל תאכלו ואל תשתו", שהרי הדבר מובן מאליו. הילקוט שמעוני, שכאמור שואל שאלה זו, עונה על כך במלים סתומות: "אלא, אתם צמים על שאכלתם ושתייתם מסעודתו של אחשורוש".

תשובתו זו של ה"ילקוט" לכאורה אינה מובנת: מה בכלל כוונתו לומר? וכיצד דבריו מיישבים את קושיית הכפילות? בשם בעל השבט סופר (מובא ב"מחזור לפורים", מתוך ספר שערי שמחה): כידוע, בכל איסורי האכילה, השיעור שבו עוברים על האיסור הוא שיעור כזית, ואילו באיסור האכילה בתעניות (כגון ביום כיפור וכו'), השיעור אינו כזית אלא שיעור גדול יותר, "ככותבת". ולכן, אילו הייתה אסתר אומרת רק "וצומו עליי", היה עולה מכך ששיעור האכילה שיש להימנע ממנו הוא ככותבת, כדין כשאר תעניות, ואילו כזית מותר. לכן הוסיפה אסתר, שכאן ההימנעות מאכילה אינה רק מדין צום רגיל (שאז כאמור השיעור הוא ככותבת), אלא זוהי כפרה על אכילתם האסורה בסעודת אחשורוש, והואיל ושיעור אכילה אסורה הוא בכזית, אזי גם עשיית התשובה על אכילה זו, כ"תשובת המשקל", צריכה להיות בהימנעות מאכילה אפילו כזית. ולכן מכוון הילקוט שמעוני באומרו "אלא, אתם צמים על שאכלתם ושתייתם מסעודתו של אחשורוש"; לומר שלא מדובר בצום רגיל, אלא בצום הבא לכפר על אכילה אסורה.

כל מה שהשם עושה - הכל לטובה!

היסוד הגדול ביותר שלומדים מהמגילה, הוא שכל פרט ופרט שעובר על אדם בחייו - הכל מתוכנן בדקדוקי הדקדוק, והכל לטובתו. גם אם נראה לו בתכלית שהדבר לרעתו, לעתיד לבוא עוד יתברר לו שזה בדיוק הפוך - נהפוך הוא!

פעם היה מלך שהיה לו יועץ, שכל הזמן היה אומר לו 'הכל לטובה'.

יום אחד המלך יצא לצוד ביער, והחליט לקחת איתו רק את היועץ הזה. המלך ירה, ולפתע חץ אחד השתחרר מן הקשת טרם זמנו, ונכנס בטעות ברגל של המלך... הרגל שתתה דם, אך המלך, שהיה בקי בכל החכמות, חבש לעצמו את הרגל. תוך כדי החבישה שמע את היועץ לוחש לו: "הכל לטובה... זה הכל לטובה...". המלך התרגז ואמר ליועץ: "תחפור עכשיו בור!". היועץ החל לחפור, וכשסיים אמר לו המלך: "עכשיו תיכנס לתוך הבור ותישאר כאן, ושיהיה לך הכל לטובה!".

היועץ עשה כציווי המלך, והמלך הלך לבדו לדרכו. בדרך פגשה בו חבורת שוודדים. כמובן שמיד תפסו אותו, קשרו אותו ורצו להורגו ולשדוד את כל אשר לו. אך לפתע הבחינו כי יש לו פצע מדמם ברגל, והם חששו כי מי יודע, אולי הפצע מזוהם והם יידבקו. לכן שחררו אותו.

המלך כבר הבין שכל הפציעה שלו אכן היתה לטובה, וכשהוא חזר אל הבור, הוא מצא שם את היועץ רוקד משמחה, ושר בקולי קולות: "הכל לטובה, הכל לטובה!". סיפר לו המלך את כל הקורות אותו, ואמר לו: "דע לך שאכן הפציעה שלי היתה לטובה, כי אם לא - הם היו הורגים אותי. אבל למה אתה חושב שהעובדה שהיית בבור, היתה לטובה?". ענה לו היועץ: "אם אני הייתי נמצא איתך - הם היו הורגים אותי".

היסוד הגדול ביותר שלומדים מהמגילה, הוא שכל פרט ופרט שעובר על בן אדם בחיים - הכל מתוכנן בדקדוקי הדקדוק, והכל לטובתו. גם אם נראה לו בתכלית שהדבר לרעתו, לעתיד לבוא עוד יתברר לו שזה בדיוק הפוך - נהפוך הוא!

תתארו לכם - מרדכי היהודי מציל את המלך הגדול בעולם ממוות שתכננו לו שני הסריסים שלו... הוא הציל את המלך, ועוד ממוות בטוח! ומה הפרס שהוא מקבל? הוא זכה להיכתב בספר הזכרונות... איזה מן פרס זה?! המלך אחשוורוש שהיה כזרן בממון, אותו מלך שעשה משתה של 180 יום וחילק יין לכל אורח לפי הגיל שלו - לא יכול היה לשחרר לפחות כמה זהובים? לא, "רק" ספר הזכרונות... זה הזוי רק בעיני בשר ודם.

אך אוי ואבוי מה היה קורה לעם היהודי, אם הפרס היה משהו אחר. שהרי כל הנס התחיל בכך ששכתבו את ההצלה בספר הזכרונות. וכמובן שגם זה היה לטובה. רק לטובה!

פורים כחג קבלת התורה מחדש

"ויתייצבו בתחתית ההר" –אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה הקב"ה עליהם הר כגיגית ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה – מוטב, ואם לאו – שם תהא קבורתכם [...]אמר רבא: אף על פי כן חזור וקבלוה בימי אחשוורוש, שכתוב: "קיימו וקיבלו היהודים" – קיימו מה שקבלו כבר (בבלי, שבת, פח ע"א).

דרשה תלמודית זו מבוארת בדרך כלל כך: בימי מרדכי ואסתר עם ישראל קיבל על עצמו את התורה מחדש, הפעם לא מתוך כפייה כפי שהיה במעמד הר סיני ("כפה עליהם הר כגיגית") אלא מתוך רצון ("קיימו מה שקבלו כבר"). במובן מסוים, התורה שקיבלו ישראל בסיני לא הייתה שלהם מכיוון שהם לא עצבו אותה.

בניגוד לשאר החגים, את פורים חכמים קבעו מתוך חידוש מובהק, כאשר הם לוקחים לעצמם זכות לשנות את המסורת בהתאם לרוח הדור

החידוש של חג הפורים הוא שבפעם הראשונה חכמים יצרו את המסורת ולא רק קיבלוה כפי שנמסרה להם מאבות-אבותיהם. בניגוד לשאר החגים, את פורים קבעו חכמים לא על בסיס נבואה או התגלות ולא על בסיס מסורת עתיקה, אלא מתוך חידוש ויצירה שלהם, הנשענים על כוחם לשנות את המסורת בהתאם לרוח הדור. קבלת התורה מחדש בימי אחשוורוש אין פירושה הרכנת ראש של עם ישראל והכפפתו למסורת עתיקה שעברה אליו ועתה התקבלה בלבבות, אלא מציאת כוחות של חידוש ויצירה בתוך העם. פורים מציין אפוא יותר מכל את מקומה של התורה שבעל פה, את התורה המתחדשת שאינה רק עוברת במסורת.

אולם היכולת ואולי אף החובה לחדש בתורה ולקבלה מחדש, כפי שעשו מרדכי ואסתר בימי אחשוורוש, מעלה שאלה חשובה: למי מותר לחדש? מי הוא בעל הסמכות? האם אפשר לחדש בכל דור ודור? עיון בדברי התלמוד הבבלי והתלמוד הירושלמי בסוגיה התלמודית בראש מסכת מגילה חושף ששאלה זו הטרידה כבר את האמוראים. למי הסמכות לחדש?

שני התלמודים, הבבלי והירושלמי, פותחים את מסכת מגילה בדיון בשאלה מאין למדו חכמי המשנה את ההלכה לפיה מותר לקרוא את מגילת אסתר גם בתאריכים יא, יב ו-יג באדר, ולא רק בתאריכים שמצויינים במגילת אסתר: יד באדר בערי הפרזות ו-טו באדר בערים המוקפות חומה.



נתנאל מורדכייב

פורים - בין מסכה להתגלות

פורים הוא חג של ניגודים. מצד אחד, אנו חוגגים את הנס הגדול של הצלת עם ישראל מגזירת ההשמדה, נס ששינה את מהלך ההיסטוריה. מצד שני, אנו מצווים להתחפש, לשתות "עד דלא ידע", ולקיים משתה ושמחה בצורה מוחצנת. במבט ראשון, נראה שיש כאן סתירה: איך ייתכן שחג בעל משמעות רוחנית עמוקה, כמו הצלת עם ישראל, יחגג באמצעות מסכות ושכרות? כדי להבין את מהות פורים, עלינו להתבונן במגילת אסתר. המגילה מאופיינת בהסתר פנים של ה', כאשר שמו אינו מוזכר בה כלל. במקום זאת, אנו עדים לשרשרת אירועים שנראים כצירופי מקרים, אך מאחוריהם מסתתרת יד ההשגחה. המסכה של פורים, אם כן, אינה רק תחפושת חיצונית, אלא ביטוי להסתר הפנים של ה' בעולם.

אך דווקא מתוך ההסתר הזה, מתוך הבלבול והאי-ודאות, מתגלה האור הגדול. כאשר מרדכי ואסתר פועלים באמונה ובמסירות נפש, הם מגלים את ההשגחה האלוהית שפועלת מאחורי הקלעים. פורים מלמד אותנו שגם ברגעים החשוכים ביותר, כאשר נראה שהעולם מתנהל ללא תכלית, ישנה יד מכוונת שמובילה אותנו לישועה.

השכרות של פורים "עד דלא ידע", אינה רק מצווה טכנית, אלא ביטוי לביטול האגו ולפתיחת הלב לאור האלוהי. כאשר אנו מתנתקים לרגע מהשליטה והשכל, אנו מאפשרים לאמת הפנימית שלנו להתגלות. פורים הוא הזדמנות לצאת מהמסכות שאנו עוטים על עצמנו במהלך השנה, ולהתחבר למהות האמיתית שלנו.

חג פורים מזמין אותנו להתבונן בפער שבין ההסתר וההתגלות, בין החיצוני לפנימי, בין המסכה לאמת. לזכור שהקב"ה נמצא איתנו תמיד גם שאנו לא רואים אותו ולבטוח בו. הוא מלמד אותנו שדווקא מתוך החושך והבלבול, יכולה לצמוח ישועה גדולה. ראות את הטוב גם במקומות הנסתרים והלא ברורים מאלויל חיות באמונה ולשמוח תמיד פורים שמח!



אלי בוימל

המלבים על מגילת הסתר מסביר: כיצד הצליח המן להתעות את המלך אחשוורוש במטרה להשמיד את היהודים.

המן אמר למלך שישנו עם אחד מבלי להגיד מיהו העם הזה שצריך לאבד , מתוך כוונה לגרום לעם להתבולל בין העם הפרסי כי הוא עם מאד מבודד מכוזר ומאד

אחשוורוש אהב את הרעיון כי זה היה נראה לו דבר חיובי וטוב לכן הוא אמר להמן "הכסף נתון לך וגם העם לעשות בו כטוב בענייך" כי זה היה נראה לו דבר טוב אבל כשהמן כתב את האיגרות הוא הוסיף להשמיד להרוג ולאבד, את זה הוא כתב באיגרות סגורות וחתומות שרק בעוד אחד עשרה חודשים ב י"ג באדר המשתכיים של המן אמורים לפתוח ולראות את המשימה שלהם.

וכתוב בהמשך שמרדכי ידע את כל מה שנעשה כי בטעות הגיעה אליו אחת האיגרות הסגורות ואותה הוא שלח לאסתר דרך התך שתראה למלך שהמן שיקר לו.

חג שמח

בפורים יש מצווה להרבות בסעודה, ולכתחילה לאכול פת לחם. הרמב"ם כותב שחובת הסעודה היא לאכול בשר, להכין סעודה נאה ולשתות יין עד שתהיה שמחה רבה ושתשכב לישון בשכרות. המאירי מוסיף שהשמחה בפורים צריכה להיות שמחה של תענוג, ולא כזאת שמביאה להוללות, כדי שלא תגרום להורדת כבוד האדם, אלא שמחת תענוג שמקרבת אותנו לאהבת ה' ולהודיה על הניסים.

בספר "ארחות חיים" מסביר שמה שכתוב בגמרא על חובת השתכרות, הכוונה היא לשתות יותר מהרגיל, אך לא להשתכר לגמרי. הרמ"א והגר"א הסכימו עם זה, וגם הגר"א ציין שבשתיית יותר יין אדם יכול להגיע למצב של לא לדעת בין "ארור המן" ל"ברוך מרדכי". עוד פוסקים, כמו הרש"ש, כתבו שמה שאומרים "עד דלא ידע" הכוונה היא שהאדם לא ידע להסביר את עניין הנס בצורה ברורה, ולא להחליף את הברכות.

לסיום, הרב עובדיה יוסף נהג לשתות מעט יותר מהרגיל בפורים, ובכך היה נרדם לשעת מנוחה בצהריים, אך לא השתכר.



בן זומא 17 בני ברק
03-5531877
<https://darchei.org.il/>